

MØTET I EVANSTON

av

STEN BUGGE

Det store amerikanske telegrafsekskap «Western Union» gjorde kjent etter Kirkenes Verdensråds møte i Evanston i august i år, at de aldri før hadde mottatt så mange pressetelegrammer til videreforsendelse som ved dette møte, når unntas det republikanske partis nominasjonsmøte i 1952 av Eisenhower. Dette må bety at interessen for møtet var verdensomspennende og at leserne av dette tidsskrift alt må ha hørt en del om det. Det betyr også at det er så mye å si om møtet, at det synes håpløst å skulle gi noen slags tilfredsstillende beretning om det i en tidskriftartikkel, som jeg også har fått beskjed om må være kort. Og den håpløshet som besetter en, utdypes enda mer når en ser på den haug av referater og beretninger som ledelsen meget viselig hadde gitt oss i hende før de muntlige foredrag og innlegg kom. De gjorde det i det minste mulig å følge med, tross en elendig høytaler i den svære hall som tilhører det store, opprinnelig metodistiske universitet Northwestern University, som var våre elskverdige vertsfolk.

Hva skal vi så behandle? Den svære demonstrasjonen på «Soldiers' Field» i Chicago med 125.000 tilhørere (og tilskuere) mens mange ikke slapp inn? — Eller festen på Northwestern University hvor president Eisenhower talte til deltakerne, ble æresdoktor og hvor biskop Berggrav til slutt lyste velsignelsen? — Eller talen som Hammarskiöld, generalsekretæren for De forente nasjoner holdt senere? — Eller skal jeg prøve å beskrive alle de mange deltakere og deres drakter, de Tomaskristne, etioperne, de koptiske delegerte, de gresk-katolske, de anglikanske og de forskjellige teologer i sine mangefargete doktorkapper, for ikke å snakke om alle lutheranerne i sine for oss vanlige

samarier, men som for andre ser ut som om de var tatt ut av dronning Elisabeth den førstes England? — Det var bare ett slags deltakere som etter min mening var lite synlig, også fordi de var så få, og det var de vaskeekte lekfolk.

En av de mest fremtredende amerikanske lekmenn sa at det bare var 37 virkelige lekfolk med som delegerte (den offisielle liste gir imidlertid flere). Og her lå, etter min mening, en svakhet. Skal nemlig den enhet som Kirkenes Verdensråd vil fremme, bli mer enn en enhet på det teologiske plan og mellom dem som er teologiske fagmenn mer eller mindre, må det bli en ganske annen fyldig representasjon av myndige og selvstendigtenkende lekmenn. Kommer de ikke med, vil de, som er kirken, holdes utenfor, og teologene vil ikke lære å uttrykke seg slik at alminnelige mennesker forstår dem. Dette kom også forholdsvis snart fram da man begynte å drøfte «The Main Theme», hovedtemaet, «Kristus, verdens håp».

Det er en annen tanke som også melder seg her. Det er i forbindelse med den enhet som de kristne lengter etter, og som Jesus i Joh. 17, 20—21 taler om, og som skal være det vitnesbyrd som fører til at verden skal tro på Ham. Det er at denne enhet jo ikke i første rekke er en enhet mellom kirker, men mellom Jesu disipler. Det er en enhet sprunget ut av den kjærlighet til Gud og nesten, som er det store bud og den store gave. Det syntes meg at dette ikke kom sterkt nok fram. Det teologiske var for fremtredende og det oppbyggelige for snaut. Og dette henger, så vidt jeg kan se, sammen med den teologiske tendens som hadde gjort seg gjeldende i utarbeidelsen av «Hovedmotivet». Her hadde «håpet» fått en slik fremtredende plass på bekostning av troen og kjærligheten — vel under bartiansk, tysk innflytelse — at vesentlige elementer i nytestamentlig kristendom var skjøvet til side. Det gjelder det Paulus sier om Ånden som en nærværende virkelighet i kirkens og de kristnes liv, alt som knytter seg til tanken om å «være i» — og «leve i» Kristus, alt vi finner hos Johannes om «at vi skal kalles Guds barn, og det er vi», at vi tilhører den nye tid som er kommet, «Guds rike som er iblant eder».

Disse svakheter ble det pekt på, og forslag til rettelser ble også vedtatt, og vil, når hilsenen til kirkene foreligger, være innlemmet i denne, liksom det opprinnelige utkast ble anbefalt til fornyet studium.

Det var også på dette punkt at de gresk-katolske reagerte særlig kraftig og kanskje har noe å gi oss andre. Riktignok hadde de før dette møte — i 1949 — gjort klart at:

«Den ortodokse kirke tror, som vi har sagt, helhjertet at den er ikke en av de mange historiske kristne kirker og konfesjoner, men at den er selv, selve kirken, at den er den ene, hellige, katolske og apostoliske kirke, med det hellige troens symbol ('of the holy symbol of the faith'), den eneste sanne og sikkert frelsende og ufeilbare og ortodokse kirke (ortodoks uten anførselstegn), den kirke som har den kristne sannhet i hele dens sannhet og fylde osv.»

(Cfr. Six Ecumenical Surveys p. 22.)

Det skulle da synes at denne kirkes folk måtte ha en særlig vanskelighet med å være sammen med oss andre, og at det skulle være liten utsikt til enhet med dem. Men faktum var at de var der og deltok i tilsynelatende full broderlighet med de andre delegerte, og uttrykte sin vilje til fellesskap ved at en av dem er med i det nye presidentskap, gjennom erkebiskop Michael. Det betyr ofte mer hva man gjør enn hva man sier.

Det punkt hvor de ortodokse (gresk-katolske) etter min mening fremhevet noe vesentlig kristelig var at menigheten var og er nå Kristi legeme, og at også i denne verden arbeider den Hellige Ånd og nå leder alle kristne til enhet. Denne enhet er der i Kristus. Den er også en enhet med alle dem som tilhører den seirende kirke i Himmelen. De kom også, ut fra sitt syn, til å fremheve at kirken er til før det nye testamente, og at det på den andre siden ikke er noen kirke som ikke har en tradisjon den holder på.

Det reformerte frie og lavkirkelige syn ble på den beste måte fremsatt av professor Daniel Jenkins, en engelsk frikirkemann, som også arbeider som professor i Chicago. I et foredrag for «de innbudte gjester» («accredited visitors») under titelen «Enheten i den frie Ånd» pekte han på at denne kirke (eller disse kirker), hadde sine røtter i reformasjonen, og erkjente som sin basis

troen på rettferdiggjørelsen av tro alene, alle troendes prestedømme og den kristnes frihet. Den var ordets og Åndens kirke. Derfor er det så at:

«Dens hjem er ikke her, og den må vokte seg så den ikke slår seg ned for komfortabelt i noen av sine midlertidige hvilesteder. Stadig fornyelse og reformasjon er prinsippene for dens liv.» «Kirken er en pilgrimkirke som lever ved den virksomme ledelse av Ånden i nye situasjoner.»

Og videre at det var ikke mulig å tro annet enn at f. eks. metodismen var vokst fram ved Guds nåde og barmhjertighet, og at Kristi kraft i den Hellige Ånd hadde bevart den, og at metodistene derfor ikke kunne fornekte hele sin historie. Dette måtte de kirker som gjorde de eksklusive krav, se i øynene.

Dette var ikke uttrykk for noen bitterhet, og man kunne ikke unngå å glede seg over den fredens og forsonlighetens tone som rådet på møtet. Dette gjaldt også dr. Marais fra den reformerte kirke i Sør-Afrika, Malans kirke. Han gjorde klart at han selv var imot «Apartheid», men prøvde å forklare synet hos dem som holdt på raseskillet innen kirken.

På dette punkt kom imidlertid møtet med en ubetinget fordommelse av alt som satte skille mellom kristne på basis av ytre forskjeller som rase, farge, økonomiske forhold etc. Det eneste som kan skille dem er synden.

Selv om den bevegelse som topper i Kirkenes Verdensråd har sitt viktigste utgangspunkt i ønsket om å trekke de kristne kirker nærmere sammen, var det ikke bare enheten som var temaet for forhandlingene, og det man var særlig takknemlig for å høre om. En slik samling av folk fra ca. 160 kirkesamfunn fra alle deler av jorden, bød også på usedvanlige anledninger til å bli orientert om tilstanden på fremmede steder og til å høre om evangeliets uthredelse og den evangelisering som foregår, både gjennom folk knyttet til Kirkenes Verdensråd og kirkene i alminnelighet, til å høre om hjelpearbeidet for flyktninger og om felles opptreden utad når kirkenes arbeid krevde det.

Det som slo meg først her, var det faktum at om en gruppe kristne mennesker er kommet sammen og har dannet et samfunn som de kaller en kirke, har de ikke dermed forpliktet eller

tvunget Gud til for evighet å beskytte og bevare dem som samfunn. De lever og eksisterer bare gjennom en stadig fornyelse av Guds Ånd i anger og tro og livets vitnesbyrd. Og dette åndelige liv må leves av kirkens lemmer, ikke bare eller først og fremst av dens prester.

Fra flere av kampfrontene kom det således fram at kirkene var i fare. Dette gjelder for eksempel blant arbeiderne i Japan, som Kagawa talte om. Han omtalte først det oppmuntrende som var gjort på den industrielle front i Japan, men endte med å si om kommunismen i sitt hjemland:

«Disse kommunister beveger seg fremover som en organisert enhet, mens de kristne styrker er delt i mange seksjoner og avdelinger, med konfesjonelle ideologier og uten pengemidler. Slik oppstår et alvorlig spørsmål om hvordan vi skal holde den kristne front i orden. Vær så snille å be for oss!»

Det viste seg at kommunismens trusel som en radikalt fremmed og fiendtlig ideologi ble høyst forskjellig bedømt. Det gjaldt for eksempel biskop John Peter fra Ungarn (som hadde hatt vansker med å komme inn i U.S.A.). Han sa til vår ublandede overraskelse, at det ikke bare var mulig for kirken å leve i Ungarn, men også at ateistiske kommunister var blitt omvendt, og at det ikke hadde hatt noen politiske følger for dem. Han sa videre at de troende kunne holde masse-møter utenfor kirkene for ikke-kristne og at kirkene kunne gi religiøs opplæring til ungdommen etc.

En noe lignende fremstilling av et positivt forhold til kommunistiske autoriteter ga professor Hromadka fra Tsjekkoslovakia. Han er en meget tiltalende kristen personlighet, og er kjent og har mange venner i U.S.A. fra lærervirksomhet ved Princeton universitet. Da han talte hadde imidlertid flyktninger i Amerika fra land bak jernteppet organisert vakter utenfor forsamlingssalen med slagord og opprop som gikk imot ham, noe som Berggrav, som ledet møtet, beklaget, selv om han var uenig i hans syn.

På den andre siden fikk vi et totalt forskjellig inntrykk av forholdene i Østsonen i Tyskland, slik som disse ble skildret uten

bitterhet, men med en modig klarhet både av biskop Dibelius og av biskop Jakob. Den siste ga uttrykk for takknemlighet for at trykket mot kirken midlertidig var blitt mindre. På den andre siden la han ikke skjul på at de sto oppe i en åndelig kamp på liv og død mot en ateistisk stat som satt inne med alle de ytre maktmidler og som hadde vesensforskjellig livssyn og livsform. Kampen står jo her særlig om ungdommen, om undervisning og kristen opplæring. Likevel ble hans foredrag det som ga den største kristne utfordring og inspirasjon til meg. For det ble helt åpenbart at det var nettopp gjennom disse trengsler at kirkene ble ledet til dypere overgivelse og mer avgjort kristent liv. De var, som han sa, blitt mer modne enn de kristne samfunn i de land hvor man kan glede seg over en vennlig atmosfære og en tilværelse som er garantert av vane og tradisjon. Derfor:

«Når det kommer til stykket har vår kristne kirke ingen grunn til klage eller anklage, men den har grunn stor nok til å være takknemlig mot Herren som kaller sin flokk ut av sløvhet.»

Den samme vurdering av den åndelige situasjon i verden i dag kom også fra folk fra Asia, som professor Malik fra Libanon og de gresk-katolske biskoper. Riktigheten av dette er så åpenbar for alle som følger litt med i det som foregår i verden i dag, at jeg får se å komme videre. Jeg må også springe over de interessante utsyn over forholdene i Sør-Amerika, Russland, De arabiske stater og Spania, men nevne hvordan vi fikk et sterkt inntrykk av at de ikke-kristne religioner også begynner å gjøre seg gjeldende, og det til dels endog på steder og områder hvor den kristne misjon har vært på fremmarsj eller kunne synes å ha seiret.

Dette kom blant annet fram i et foredrag av fru Karefa-Smart, en farget kvinne fra U.S.A., som arbeider i Sierra Leone i Vest-Afrika. Hun fortalte derfra:

«Et sitat fra en av Sierra Leones dagsaviser dramatiserer situasjonen: 'Tusener av muhammedanere . . . og nesten alle stammer i Sierra Leone vil i dag festligholde Id-UI-Fitre-festen, som betegner slutten på Ramadan (den muhammedanske fastemåned) . . . anled-

ningen blir feiret som en offentlig festdag.' Til bare for noen år siden var kristendommen fast etablert i denne kolonien og Freetown, hovedstaden, blir ennå sett på av de fleste kristne som et kristent samfunn. Noen av dens kirker er over hundre år gamle. At Islam kommer med en utfordring til denne oppfatning gjennom sitt stigende antall (tilhengere), gjennom nye moskeer . . . og gjennom det at kristne embedsmenn i statens tjeneste deltar i dens religiøse virksomhet, er hevet over all tvil. Men kristne tiltak må føre til en evangelistisk virksomhet som stopper eller driver tilbake den muhammedanske flodbølge.»

Og dette bringer oss til evangeliets utbredelse, evangeliseringen. Her lød den tonen at dette var kirkenes egentlige eksistensrett, at de levde ikke for seg selv, men for å bringe evangeliet til verden i dag, at det også er for evangeliets skyld, og ikke av praktiske grunner, som f. eks. at det vil spare penger og skaffe større effektivitet til den kirkelige orden og administrasjon, at vi arbeider for å finne sammen som kirker. Det er gjennom evangeliets utbredelse at de kristne kirker lever. Her var det også en tilfredsstillelse å høre fremhevet at dette kan i dag bare skje derigjennom at de enkelte kristne vitner i ord og gjerning for Kristus. I Ham er livet og enheten.

Det som i en særlig grad gjorde dette levende for meg, var hva D. T. Niles fra Ceylon, som er knyttet til Kirkenes Verdensråd og dets evangelistiske virksomhet, sa. Han har reist omkring på mange kanter av verden og fortalte blant annet:

«Da jeg var i Australia for tre år siden, hadde jeg et møte med en stor gruppe asiatiske studenter som studerte ved universitetet i Sidney. Til stede var også et tilsvarende antall australske studenter. I samtals løp spurte jeg de asiatiske studenter: 'Har noen av de australske studenter noen gang talt til dere om kristendommen?' De svarte 'Nei'. Så vendte jeg meg til de australske studenter og spurte dem: 'Har noen av disse asiatiske studenter talt til dere om sin religion, hinduisme, eller buddhisme eller islam eller hva det kan være?' Og deres svar var 'Ja'.»

Jeg er redd at vi ikke behøver å gå så langt som til Australia for å møte den samme taushet blant formentlig kristne studenter eller mange av oss andre.

Pastor Chandu Ray fra India ga en illustrasjon av hvordan

evangeliseringen ble stoppet på grunn av gammel misjonspraksis og kirkeskille:

«200 utvalgte representanter fra 14 landsbyer kom for å treffe oss i vår leir og sa at alle mennesker i de fjorten landsbyene ville døpes Men vi kunne ikke dem og måtte overlate dem til det kirkesamfunn som dette distrikt etter misjonsoverenskomst tilhørte. Det samfunn har bare en misjonær i det området. Dette var hans første termin og han kunne ikke språket. De hadde ingen penger til å ansette innfødte arbeidere. Arbeidet syknet hen. Bevegelsen er ennå i live; men det er ingen arbeidere til å foreta innhøstningen. Vi har sviktet fordi vi ikke var forenet, så vi kunne slå våre midler sammen hvor den Hellige Ånd arbeidet . . .»

Det område hvor det syntes å være størst enhet, og hvor resultatene var størst og mest gledelige, var i hjelpearbeidet, særlig for flyktninger. Her hadde Kirkenes Verdensråd den regel for sitt arbeid at mens jødene skulle ta seg av jøder og lutheranerne av lutheranere, skulle Kirkenes Verdensråd ta seg av alle som kom til dem, likegyldig hvem de nødlidende var. Selvfølgelig hadde de store sekulære organisasjoner, særlig i forbindelse med De forente nasjoner, båret den største del av den materielle byrde. Resultatet var blitt at over en million hjemløse som man regnet med i 1948 (ved Amsterdam-møtet) var blitt hjulpet og nå er blitt amerikanere, australiere og kanadiere. Av disse var det 100.000 nye amerikanere, 30.000 kanadiere og 4.000 australiere som skyldte kirkenes arbeid sine nye hjem. $\frac{2}{3}$ av de mål man hadde satt seg i 1949 var nådd. Man hadde også penger nok til å løse det veldige problem med de arabiske flyktninger fra Israel, men ble hindret av folkenes hat, bitterhet og prestisjehensyn. Dette betyr derfor at man ikke var ferdig. Det dukker stadig opp nye problemer og oppgaver av samme dimensjon som de gamle. Så vi opplever igjen sannheten av ordet om at vi skal alltid ha de fattige hos oss.

Også i forholdene mellom folkene har Kirkenes Verdensråd gjennom en særlig kommisjon prøvd å gjøre kristne synspunkter gjeldende. Også her var det meget å glede seg over, selv om det er vanskeligere å peke på bestemte resultater.

Av ting som er kjent for oss i Norden skal jeg nevne at forslaget om at «basis» skulle lyde:

«Kirkenes Verdensråd er et fellesskap av kirker, som i overensstemmelse med den hellige skrift, bekjenner vår Herre Jesus Kristus som Gud og Frelser»

ble oversendt til Sentralkomiteen som skal rapportere om det senere.

I Sentralkomiteen kom biskop Smemo med. Så vidt jeg kan se er han den eneste nordmann som nå er med i noen av de betydeligere komiteer. Kanskje jeg her tar feil. Av svensker kom erkebiskop Brilioth, fru Margit Lindström og dr. Ansgar Eeg-Olofsen med i Sentralkomiteen. Den siste er fra Misjonsforbundet. Fra Danmark kom biskop Fuglesang-Damgaard og fra Finland professor Aino Tauno Nikolainen inn i komiteen.

Da det tidligere var blitt vedtatt at de seks presidentene ikke kunne gjenvelges, kom de nye til å bli: Professor John Baillie (fra den skotske kirke), biskop Sante Uberto Barbieri (fra den metodistiske kirke i Sør-Amerika), biskop F. K. Dibelius (fra den tyske evangeliske kirke), metropolitan-biskop Mar Thoma Juhanon (fra de Thomas-kristne i Sør-India), erkebiskop Michael (fra den gresk-katolske kirke i U.S.A.) og biskop Henry Knox Sherrill (fra den amerikanske episkopale kirke).

Et forslag om å få en av presidentene erstattet med en lekmann ble forkastet. Dette var vel, til tross for alt jeg har sagt, et gode, da det ville ha betydd, som forholdene var, at biskop Dibelius var blitt ofret.

Jo mer vi kan se framover i tro til den ene Herre og la oss lede av Ham, vil enheten komme. Det kan til sist ikke vedtas av noen kirkeledere, men må gis av Gud, etter som de kristne lar seg bruke av Ham. Det var gledelig og oppløftende å få være sammen, og jeg har vanskelig for å tro at ikke Kirkenes Verdensråd som et av Guds midler for Hans rikes komme, skulle bestå, men vokse og styrkes. Men det var et bedrøvelig bevis på hvor kort vi er kommet, at det også ved denne anledning måtte være atskilte alterganger. Fire forskjellige nattverdgdustjenester ble holdt. Så det er langt igjen.